

TÜRKÇEYİ YABANCI DİL OLARAK ÖĞRENENLER İÇİN KONUŞMA ÖZ YETERLİK ÖLÇEĞİ: GEÇERLİLİK VE GÜVENİRLİLİK ÇALIŞMASI

M.Eyyüp SALLABAŞ

Yrd.Doç.Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü, sallabaş@yildiz.edu.tr

ÖZET: Bu çalışmada Türkçe öğrenen yabancıların konuşma becerilerine yönelik öz yeterliliklerini belirlemek için bir konuşma öz yeterlilik ölçeği geliştirmek amaçlanmıştır. Türkiye Türkçesini Ankara'daki Gazi Üniversitesi TÖMER'de öğrenen ve C kurunda bulunan 86 yabancı öğrenciden toplanan verilerle ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Öncelikle verilerin analizinde, madde havuzunda yer alan her bir maddenin ayırt ediciliği incelenmiştir. Bağımsız gruplarda iki yönlü t-testi sonuçları (her bir madde için $p < .01$) maddelerin gereken ayırt etme gücüne sahip olduğunu göstermiştir. Veri analizinin ikinci basamağında açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Yapılan analiz sonucunda iki faktörden ve 19 maddeden oluşan bir ölçek elde edilmiştir. Bu iki faktör varyansın % 68,22'sini açıklamaktadır. Maddelerin faktör yüklerinin, 664 ila, 894 arasında değiştiği görülmüştür. Doğrulayıcı faktör analizinde RMSEA ve IFI değerleri referans alınmıştır. Analizden elde edilen değerler ölçeğin iyi bir uyum gösterdiğini ve Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlere uygulanabilir olduğunu göstermiştir [$\chi^2(147, N=86) = 224.52, p < .000, RMSEA = 0.079, S-RMR = 0.049, GFI = 0.78, AGFI = 0.72, CFI = 0.98, NNFI = 0.98, IFI = 0.98$]. Elde edilen bu sonuçlar modelin veri tarafından doğrulandığını göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Yabancılar Türkçe öğretimi, dil eğitimi, öz yeterlilik, konuşma eğitimi

SPEAKING SELF-EFFICACY SCALE FOR THOSE THAT LEARN TURKISH AS FOREIGN LANGUAGE: A STUDY OF VALIDITY AND RELIABILITY

ABSTRACT: In this study, a speaking self efficacy scale is aimed to be developed to determine self efficacy of foreigners learning Turkish regarding their speaking skills. The validity and reliability of the scale was realized with the data collected from 86 foreign students attending Gazi University TÖMER C Level Courses for Turkish in Ankara. In the analysis of data, discriminant validity of each item found in the item pool was examined. Two way t-test results in independent groups show that items have the required discriminant validity (for each item $p < .01$). The second step of data analysis included exploratory and confirmatory factor analysis, which produced a scale with 19 items under two factor structures. These two factors account for % 68,22 of variance and it is seen that factor loadings change between ,664 and ,894. RMSEA and IFI values are taken as reference in confirmatory factor analysis. The values obtained from the analysis show that the scale has a good compliance and it can be applied to learners that learn Turkish as foreign language. [$\chi^2(147, N=86) = 224.52, p < .000, RMSEA = 0.079, S-RMR = 0.049, GFI = 0.78, AGFI = 0.72, CFI = 0.98, NNFI = 0.98, IFI = 0.98$]. The results obtained show that the model is confirmed by the data.

Key Words: Turkish education as a foreign language, language education, self-efficacy, speaking education

GİRİŞ

Öz yeterlilik bir kavram olarak kişinin verilen durumları yönetmek için etkinlikler düzenleme ve yürütmeye ilgili yeteneklerine olan inancı olarak tanımlanabilir (Bandura, 1997). Diğer taraftan öz yeterlilik, bireyin belli bir performansı göstermek için gerekli etkinlikleri organize edip başarılı olarak yapma kapasitesine ilişkin kendi yargısı olarak da tanımlanabilir (Akengin, vd. 2010: 79). Öz yeterlilik inançları bilişsel, güdüsel, duygusal ve karar verme süreçleri ile insan işleyişini düzenler (Bandura, 1997). Sosyal bilişsel öğrenme teorisinin unsurlarından biri olan öz yeterlilik, kariyer gelişimine katkıda bulunan bir faktörü belirlemekten daha fazlasını yapar (Bandura vd. 2001: 202). Bir başka deyişle, öz yeterlilik, bireyin belli bir alanda, beklenen bir ya da bir dizi davranışı gerçekleştirmek için gereksinme duyacağı becerilere ne derece sahip olduğuna ilişkin yargısıdır (Özerkan, 2007: 29). Öz yeterlilik algılanan kapasite ile ilgilidir. “Yapacaksınız” yerine “yapabilirsiniz” ifadesi kullanılmalıdır. “-ebilmek” bir yetenek yargısıdır; “-ecek” ise irade ve bir niyet beyanıdır (Bandura, 2005: 308). Bu sözlerden hareketle öz yeterlilik için şu tanım yapılabilir: Öz yeterlilik kişinin, belli bir alanda kendinden beklenen davranışları düzenleme ve gerçekleştirmeyle ilgili kendi kapasite ve yeteneklerine olan inancıdır.

Öz yeterlilik, kişinin verilen becerileri üretme kapasitelerine olan inançlarıyla ilgilidir (Bandura, 1997) ve insan unsurunun mekanizmalarından hiçbiri, kişisel yeterlik inançlarından daha merkezi ya da yaygın değildir (Bandura ve

Locke, 2003: 87). Diğer taraftan, öz yeterlilik evrensel bir varlık değildir; etkinlik alanları, görev talepleri ve durumsal özellikleri arasında değişir (Steffen vd. 2002: 74).

Schunk (1990)'a göre öz yeterlik inancı, insan davranışlarının en önemli yordayıcısıdır. Bireyler bir görevi gerçekleştirmek için gerekli yeteneğin ve denetim gücünün kendilerinde bulunduğuna inanırlarsa, bu görevi seçmek için daha istekli olur, bu konudaki kararlılıklarını dile getirir; gereken davranışları sergilerler (Eaton ve Dembo, 1997; Sharp, 2002). Kendi öğrenme kapasite ve yeteneklerine dair şüphe duyan öğrenenlere kıyasla, bir beceriyi kazanma ya da bir konuyu öğrenmede yüksek düzeyde öz yeterlilik inancına sahip olan öğrenenler daha kolay uyum sağlamakta, daha sıkı çalışmakta, daha zorlayıcı öğrenme deneyimleri aramakta, zorluklarla karşılaştıklarında daha çok dayanıklılık ve başarı sergilemektedir. Schunk'a (1990) göre bir hedefe ulaşma tatmini, öz yeterlilik inancını ikiye katlar ve kişi kendisine daha zorlayıcı hedefler belirler. Bu süreç, bireyin kazanımlarını daha da artırır. Sharp (2002) öz yeterlilik inancını, insan motivasyonunun, refahının ve kişisel başarılarının temelini oluşturduğunu vurgular. Çünkü insan, eylemlerinin istediği sonuçları doğuracağına inanmazsa hayattaki güçlüklerle karşı durabilme ve reaksiyon göstermede isteksiz olur.

Öz yeterlilik, motivasyonu etkiler. Sosyal bilişsel öğrenme kuramcıları öğrencilerin öz yeterlilik inancını, belirli akademik görevleri yerine getirme kapasitelerine ilişkin kendi yargılarını, akademik motivasyon, tercihler ve performansın temel belirleyicisi olarak öne sürmüşlerdir. Bu öz-kapasite inancı, motivasyonu öğrencilerin içinde yer aldığı akademik görevler için yaşadıkları kaygı kadar, çaba ve sebatı da yönlendirerek etkiler (Çetin, 2007: 65).

Yüksek öz yeterliliğe sahip bireyler düşük öz-yeterliliğe sahip bireylere göre daha zor görevler içinde yer alırlar, daha fazla çaba harcarlar, daha sabırlıdırlar ve daha az endişelidirler (Awang-Hashim, O'Neil ve Hocevar, 2002). Öz yeterlilik seviyelerinin yüksek olduğunu söyleyen öğrencilerin öğrenmelerinde daha etkili stratejiler kullandıklarını, daha zorlu hedefler belirlediklerini ve daha yüksek bir motivasyon seviyesine sahip olduklarını gösteren bulgular bulunmaktadır. Öz yeterlilik, öğrencilerin hedef belirlemeleri ve bu hedeflere ulaşmaları üzerinde etkilidir (Edmons, 2002). Schunk'a göre (1990) öz yeterlilik, bireyin faaliyet tercihlerini, sarf ettiği çabasını ve ortaya koyduğu sabrını etkiler. Öğrenme konusunda düşük öz-yeterliliğe sahip öğrenciler, ödev almaktan kaçınırlar. Kendilerini yeterli hisseden öğrenciler ise öğrenme faaliyetlerine katılmada daha istekli davranırlar. Öz-yeterliliği güçlü olan öğrenciler zorluklarla karşılaştıkları zaman, kendi yeteneklerinden şüphe duyan öğrencilere kıyasla daha fazla çaba sarf ederler ve daha sabırlıdırlar (Akt. Çetin, 2005: 133).

Öz yeterlilik inancı, kişilerin ne kadar çaba harcayacaklarını ve güçlükler karşısında ne kadar süre dayanabilecekleri ve zor durumlarla karşılaştıklarında nasıl kendilerini toparlayabileceklerini belirlemelerine yardımcı olmaktadır (Bandura, 1977: 194; Pajares, 2002:10). Öz yeterlilik inancı yüksek öğrenciler, öğrenme etkinliklerine daha isteyerek yaklaşmakta, büyük çaba harcamakta, güçlükler karşısında uzun süre gayret ederek daha etkili stratejiler kullanmakta ve düşük olan öğrencilerden daha yüksek performans göstermektedir (Eggen ve Kauchak, 1999:403; akt. Azar, 2010: 237). Kaptan ve Korkmaz'a göre (2002), kişide öz yeterlilik inancı ne oranda yüksek ise onda o oranda çaba, ısrar ve direnç görülür. Öz yeterlilik inançları düşük olan kişiler ise olayların görüldüğünden zor olduğu kanısındadırlar ve dar bakış açısı ile baktıklarından problemlerini ya da çalışmalarını başarı ile tamamlamazlar (Akt. Bozdoğan ve Öztürk, 2008: 67)

Kişisel yeterlilik beklentileri bilginin dört temel kaynağı üzerinde temellenir: Performans başarıları, dolaylı deneyim, sözel ikna, fizyolojik ve psikolojik durumlar (Bandura, 1977: 195). Temelde belirtilen dört kaynağa bağlı olarak ortaya çıkan pek çok davranışa ait öz yeterlilik algıları vardır. Bunların en önemlilerinden biri akademik öz yeterliliğidir. Özellikle öğrenme faaliyetleri düşünüldüğünde akademik öz yeterlilik kavramının daha çok dikkat çektiği söylenebilir. Akademik öz yeterlilikleri alanlara göre ayırdığımızda karşımıza özel öz yeterlilik alanları çıkmaktadır. Özel öz yeterlilik (specific self-efficacy) "bireyin verilen durumun taleplerine göre motivasyonu, bilgi kaynaklarını, faaliyet yönünü harekete geçirme yeteneğine olan inancı" olarak tanımlanmaktadır (Wood ve Bandura, 1989; akt. Ekici, 2009: 112).

Kişilerde öz yeterlilik algısı güçlendikçe hedefler de yükselmekte ve bu hedeflere ulaşma yolundaki çabalar da artmaktadır. Sonuç olarak sosyal etkileşimlerde kendilik sunumu olarak düşünülen öz yeterlilik, kişilerin başarılı kendilik sunumuyla ilişkili olabilen bir beklenti olarak görülebilir (Çetin ve Basım, 2010: 259). Çocukların öz yeterlilik algısı onların ne yapabileceğini değil, ne yapabileceklerine inandıklarını gösterir. Öz yeterliliği yüksek olan

bireyler bir zorlukla karşılaştıklarında daha fazla enerji harcarlar ve zorlandıkları işi başarmak için daha fazla mücadele ederler (Büyükkız, 2011: 16).

Herhangi bir konuda öz yeterlilik algısı yüksek olan bireyler, sonuca daha kısa zamanda ulaşma becerisi gösterirler. Çünkü öz yeterlilik algısı yüksek olan bireyler, karşılaştıkları problemleri çözmede daha başarılı olmaktadır. Uzmanlar, okulda sunulan gerçek yaşamla ilgili problemlerin, başarılı olmak için öğrencilerin bilmesi gereken ve okulda öğrenecekleri bilgiler arasında köprü vazifesi görebileceğini söylemektedirler. Bu tür problem çözme çabalarının ise, öğrencilerin öz yeterlilik inanç düzeylerini geliştireceği ve öz yeterlilik inanç düzeyi yüksek olan bireylerin de, problemleri çözmede daha başarılı olacakları varsayılmaktadır (Blumenfeld, vd. 1991; Akt. Aylar ve Aksin: 2011: 300-301). Ancak, yetenekli olup, öz yeterlilik algısının düşük olmasından ötürü başarısızlığa uğrayan ya da edilgin kalan bireyler olabildiği gibi, çok sınırlı becerilere sahip olmalarına karşın yeterlilikleri konusunda güveni yüksek olan insanlar da vardır. Yapılan araştırmalar, belli bir işi başarmak için gereksinme duyulan bilgi ve becerileri taşımayan bireylerin, öz yeterlilik inançları ne kadar güçlü olursa olsun, başarılı olamadıklarını göstermektedir (Özkeran, 2007: 31). Yani başarılı olmak için öz yeterlilik tek başına kâfi gelmemektedir.

Bu çalışmanın amacı, Türkçe öğrenen yabancıların konuşma becerilerine yönelik öz yeterliliklerini belirlemek için bir konuşma öz yeterlilik ölçeği geliştirmektir.

YÖNTEM

Bu çalışma, Konuşma Öz Yeterlilik Ölçeği'nin (Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenenler İçin) yapı geçerliliğini ve iç tutarlılık güvenilirlik katsayısını belirlemeye yönelik olarak hazırlanan ölçekleme temelli bir araştırmadır.

Çalışma grubu

Ölçeğin geliştirilmesi sürecinde toplam 90 öğrenciye ulaşılmış, bu öğrencilerden 4'ünden alınan kâğıtlarda eksik işaretleme ya da birden fazla işaretlemenin olduğu belirlenerek analizlere dâhil edilmemiştir. Geriye kalan 86 öğrenciden toplanan verilerle ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Çalışma grubuna dâhil edilen öğrenciler, Türkiye Türkçesini Ankara'daki Gazi Üniversitesi TÖMER'de öğrenen yabancı öğrenciler olup çalışma verilerinin toplandığı 2012 yılı Mayıs ayında C kurunda bulunmaktaydılar.

Araştırmada, denemelik ölçekteki madde sayısının (23 madde) üç katı veya daha fazla sayıdaki bir öğrenci grubunun 'çalışma grubunu' oluşturması planlanmış, uygulamaların yapıldığı dönemde Gazi Üniversitesi TÖMER'de öğrenim gören ve C kurunda bulunan yeterli sayıda öğrenciye ulaşılmıştır.

Araştırmada, denemelik ölçekteki madde sayısının (23 madde) üç katı veya daha fazla sayıdaki bir öğrenci grubunun 'çalışma grubunu' oluşturması planlanmıştır. Bu doğrultuda ölçeğin geliştirilmesi sürecinde toplam 90 öğrenciye ulaşılmış, bu öğrencilerden 4'ünden alınan kâğıtlarda eksik işaretleme ya da birden fazla işaretlemenin olduğu belirlenerek analizlere dâhil edilmemiştir. Geriye kalan 86 öğrenciden toplanan verilerle ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Çalışma grubuna dâhil edilen öğrenciler, Türkiye Türkçesini Ankara'daki Gazi Üniversitesi TÖMER'de öğrenen yabancı öğrenciler olup çalışma verilerinin toplandığı 2012 yılı Mayıs ayında C kurunda bulunmaktaydılar.

Araştırma verileri ve veri toplama araçları

Araştırmanın verilerini 86 yabancı öğrencinin doldurduğu denemelik ölçekten elde edilen veriler oluşturmaktadır. Denemelik ölçek 23 madde içeren 7'li Likert tipi bir ölçektir.

Veri toplama sürecinde öğrencilerin kendileri hakkındaki bilgileri daha doğru verebilmeleri için (Tezbaşaran, 1997) öğrencinin kimliğini belli eder nitelikte hiçbir veri alınmamıştır.

Verilerin analizi

Denemelik ölçekle toplanan veriler analiz edilmeden önce cevaplayıcı matrisleri oluşturulmuştur. Kullanılan ölçeklerdeki olumlu ve olumsuz maddeler belirlenmiştir. Ölçeklerden alınan yüksek puanların sürekli yüksek öz yeterlilik algısını gösterebilmesi için olumsuz maddeler olumlu maddelerin tersine puanlanmıştır. Olumlu ifadeler verilen cevaplar için "Hiç Katılmıyorum" cevabına 1, "Tamamen Katılıyorum" cevabına 7 puan verilirken, olumsuz ifadeler verilen cevaplar için "Hiç Katılmıyorum" cevabına 7, "Tamamen Katılıyorum" cevabına 1 puan verilmiştir.

Verilerin analizinde SPSS 16.0 paket programı ve Lisrel 8.7 programları kullanılmıştır.

Araştırma süreci

Araştırmanın ilk safhasında Türkiye Türkçesini yabancı dil olarak öğrenenlerin konuşma öz yeterlilik algılarını ölçecek madde havuzunu oluşturmak üzere literatür taranmıştır (Huang vd. 2010). Diğer taraftan, yabancı dil öğretimi ve öz yeterlilik inancı ölçekleri taranarak, öz yeterlilik ifadeleri gözden geçirilmiştir. Maddeler oluşturulurken yabancı öğrencilere verilen eğitim ve bu eğitimin sonrasında onlardan beklenenler de (Avrupa Dil Portfolyosu) dikkate alınmıştır. Çalışmanın bu ilk aşamasında 28 maddeden oluşan bir madde havuzu oluşturulmuştur.

Çalışmanın ikinci safhasında havuzdaki maddeler uzman görüşüne sunulmuştur. Uzmanlar maddeleri, konuşma öz yeterlilik algılarını ölçmeye yönelik maddeler olup olmama, öz yeterlilik algıları dışındaki diğer psikolojik yapıları içerip içermeme açısından incelemiştir. Maddelerin diğer psikolojik yapılar olan öz kavram, sonuç beklentileri, öz benlik vb. yapıları ölçme özelliğinden arındırılmış olması yapılacak ölçme sonuçlarının güvenilirliğini bakımından önemlidir (Bandura, 2006; Schunk ve Pajares 2009). Uzmanların ortak görüşü ile onay almayan maddeler taslaktan elenmiş ve deneme uygulamasında kullanılmak üzere 23 madde konuşma öz yeterlilik ölçeğine alınmıştır.

Ölçekte kullanılan ifadelerin hedef kitle için anlaşılır olması önemlidir (Likert, 1967). Özellikle yabancı veya ikinci dil öğretiminde kullanılacak bir ölçekte her bir maddenin anlaşılır olması -özellikle yabancı öğrenciler için hazırlanan ölçeklerde- hem yanlış ölçümün engellenmesi hem de ölçeğin psikometrik özelliklerinin tam olarak açığa çıkarılması bakımından önemlidir (AERA, APA, NCME, 1999; aktaran Özbay ve Uyar, 2009). Bu durum göz önünde tutularak çalışmanın üçüncü safhasında ölçek maddeleri hedef kitleden üç öğrenciye ayrı ayrı sesli olarak okutulmuştur. Okudukları her maddeden sonra öğrencilere bu maddeyi anlayıp anlamadıkları sorulmuş, eğer anladıklarını belirtmişlerse ne anladıklarını anlatmaları istenmiştir. Öğrenciler, okudukları bütün maddeleri anladıklarını belirtmiştir.

Gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra 23 maddeden oluşan denemelik ölçek Gazi TÖMER’de okumakta olan 90 öğrenciye uygulanmıştır. Uygulamalar sırasında ölçekteki maddeler araştırmacılar tarafından okunmuş; öğrenciler de bu esnada ellerindeki formdan takip ederek işaretleme yapmıştır. Daha sonra toplanan veri toplama araçları incelenerek kullanılabilir durumda olan 86 veri toplama aracı değerlendirmeye alınmıştır. Elde edilen verilerden hareketle, madde ayırt edicilik analizi, açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi yapılmış, ölçeğin güvenilirlik katsayıları hesaplanmıştır.

BULGULAR

Madde analizine yönelik bulgular

Likert tipi ölçekler hazırlanırken farklı madde analizi yöntemleri kullanılabilir. Bu çalışmada “iç tutarlılık ölçütüne dayalı” madde analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemde her bir maddenin alt ve üst gruplar (% 27) için ayırıcı özellikte olup olmadığı incelenmiştir (Tezbaşaran, 1997; Erkuş, 2003). Her bir madde için bağımsız gruplarda iki yönlü t-testi yapılmış, t-istatistik değerleri ve anlamlılık düzeyleri belirlenmiştir. Ölçekte yer alan maddelere ilişkin madde analizi sonuçları Tablo 1’de verilmiştir:

Tablo 1: Seçilen Maddelerin Ayırt Ediciliğine İlişkin T-Testleri

Ölçek Madde No	Grup	n	\bar{X}	Ss	sd	t	P
1	alt	23	3,6087	1,23359	44	-9,340	,000
	üst	23	6,5217	,84582			
2	alt	23	3,8696	1,17954	44	-7,860	,000
	üst	23	6,3913	,98807			
3	alt	23	3,9565	1,33070	44	-7,534	,000
	üst	23	6,4783	,89796			
4	alt	23	3,8261	1,37021	44	-10,832	,000
	üst	23	6,9565	,20851			
5	alt	23	3,7391	1,28691	44	-9,418	,000

6	üst	23	6,5217	,59311	44	-10,510	,000
	alt	23	3,4348	1,16096			
7	üst	23	6,3478	,64728	44	-9,799	,000
	alt	23	3,5652	1,64665			
8	üst	23	6,9565	,20851	44	-10,616	,000
	alt	23	3,6957	1,29456			
9	üst	23	6,7826	,51843	44	-13,038	,000
	alt	23	3,5217	1,08165			
10	üst	23	6,7826	,51843	44	-9,094	,000
	alt	23	3,9565	1,42950			
11	üst	23	6,7826	,42174	44	-11,744	,000
	alt	23	3,3478	1,15242			
12	üst	23	6,5217	,59311	44	-10,185	,000
	alt	23	3,5217	1,03877			
13	üst	23	6,3478	,83168	44	-11,920	,000
	alt	23	3,4348	,89575			
14	üst	23	6,3913	,78272	44	-7,883	,000
	alt	23	3,8696	1,65980			
15	üst	23	6,7391	,54082	44	-8,630	,000
	alt	23	3,6957	1,42812			
16	üst	23	6,4783	,59311	44	-13,785	,000
	alt	23	3,2174	,90235			
17	üst	23	6,4348	,66237	44	-10,359	,000
	alt	23	3,3478	1,22877			
18	üst	23	6,3478	,64728	44	-11,093	,000
	alt	23	3,3468	1,36877			
19	üst	23	6,6957	,47047	44	-9,570	,000
	alt	23	3,8261	1,30217			
	üst	23	6,6087	,49901			

Yapılan t-testi sonuçları ölçekte yer alan maddelerin tamamının alt ve üst gruplar için ayırıcı olduğunu göstermiştir (her bir madde için $p < ,001$). Bu sonuçlardan hareketle ölçekte yer alan maddelerin Türkçe konuşma öz yeterlilik algıları yüksek olan öğrencilerle olmayanları gerekli düzeyde ayırt ettiği söylenebilir.

Açımlayıcı faktör analizine yönelik bulgular

Toplanan veri ile açımlayıcı faktör analizi yapılmadan önce Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett testi yapılmıştır. Çalışma grubunun büyüklüğünün yani eldeki verinin açımlayıcı faktör analizi yapmak için uygun olup olmadığını gösteren KMO testi ölçüm değerinin 0,940, Bartlett Sphericity testi kay kare değerinin ise 1700,97 ($X^2_{(170)} = 1700,97$, $p < ,01$) olduğu tespit edilmiştir. KMO değerinin 0,90 üzerinde olması veri setinin faktör analizi yapmak için uygun düzeyde olduğu şeklinde yorumlanmaktadır (Kalaycı, 2006). Ayrıca Bartlett testi sonucunda “Korelasyon matrisi birim matrisidir.” sıfır hipotezi .01 anlamlılık düzeyinde reddedilmiştir (Kalaycı, 2006). Veri setinin faktör analizi için uygun olduğuna dair istatistiksel kanıtlar toplandıktan sonra Temel Bileşenler Analizi (Principal Component) yöntemi kullanılarak öncelikle döndürülmemiş faktör analizi yapılmıştır.

Yapılan döndürülmemiş faktör analizinde denemelik ölçekte yer alan 23 maddeden 19’unun birinci faktörde, geriye kalan 4 maddenin ise diğer faktörlerde bulunduğu görülmüştür. Diğer faktörlere dağılan 4 maddenin tek bir yapıyı ölçme özelliğinden yoksun olması sebebiyle ölçekten çıkarılmasına ve döndürülmüş faktör analizinin birinci faktöre toplanan 19 madde ile yapılmasına karar verilmiştir.

Döndürülmüş faktör analizinde Varimax yöntemi kullanılmıştır. Analizlerde özdeğeri (eigenvalue) 1’in üzerinde olan faktörler anlamlı kabul edilmiştir. Ayrıca yığılma grafiğinin kırılma noktası da yapıyı belirlemede dikkate alınmıştır.

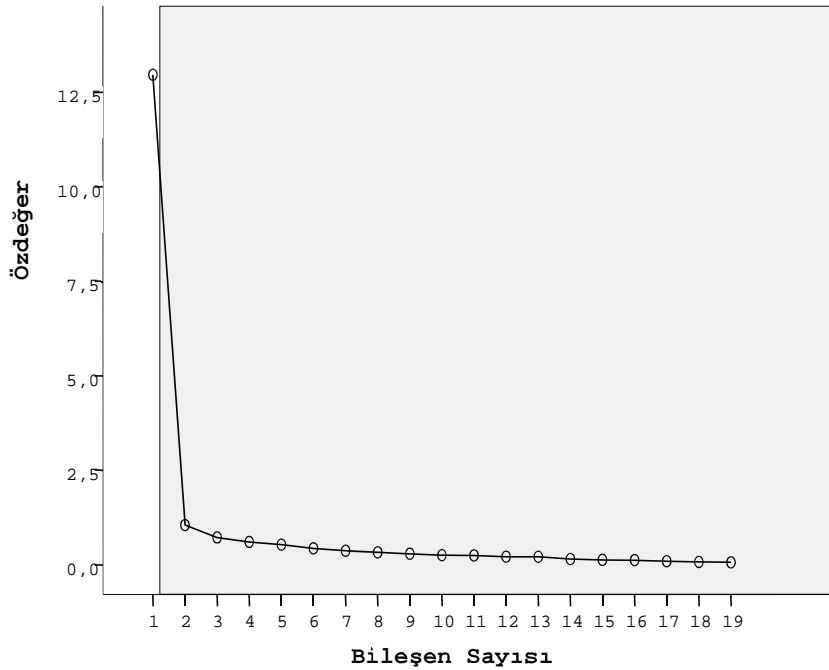

Faktör yüklerinin incelenmesinde alt sınır olarak .45 kabul edilmiştir. Döndürme sonrasında özdeğeri birin üzerinde olan ve toplam varyansın % 68,22'sini açıklayan 2 faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Bu aşamada bütün maddelerin faktör yükünün .45'in üstünde olduğu belirlenmiştir. Geriye kalan faktörlerdeki maddeler incelenmiş; birinci ve ikinci faktörde bulunan maddelerin kuramsal olarak bütünlük gösterdiği görülmüştür.

Döndürme sonrasında 16 maddenin birinci faktör, 3 maddenin ikinci faktör altında toplandığı tespit edilmiştir. Maddelerin faktör yüklerinin ,664 ila ,894 arasında değiştiği görülmüştür. Birinci faktörde yer alan 5 maddenin aynı zamanda ikinci faktörde de .45'in üzerinde bir faktör yükü ile bulunduğu belirlenmiştir. Ancak bu maddelerin farklı faktörlerdeki faktör yükleri arasında .10'dan daha fazla bir farkın olduğu görülmüş ve maddeler ölçekten çıkarılmamıştır. Şekil 1'de ölçeğin son halinin yığılma grafiği ve Tablo 2'de de faktör yükü örüntü matrisleri görülmektedir.

Şekil 1: Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenenler İçin Konuşma Öz Yeterlilik Ölçeği Yığılma Grafiği

Yığılma Grafiği

Tablo 2: Seçilen Maddelerin Faktör Yükleri

Madde no	1. Faktör	2. Faktör
m4	,843	
m10	,815	
m15	,807	
m8	,791	
m12	,787	
m5	,778	
m17	,775	
m14	,758	
m23	,750	
m18	,743	
m6	,733	,489
m20	,724	
m22	,721	,450
m7	,710	,571
m9	,705	,521
m11	,664	,506
m2		,894
m3		,844
m1		,727

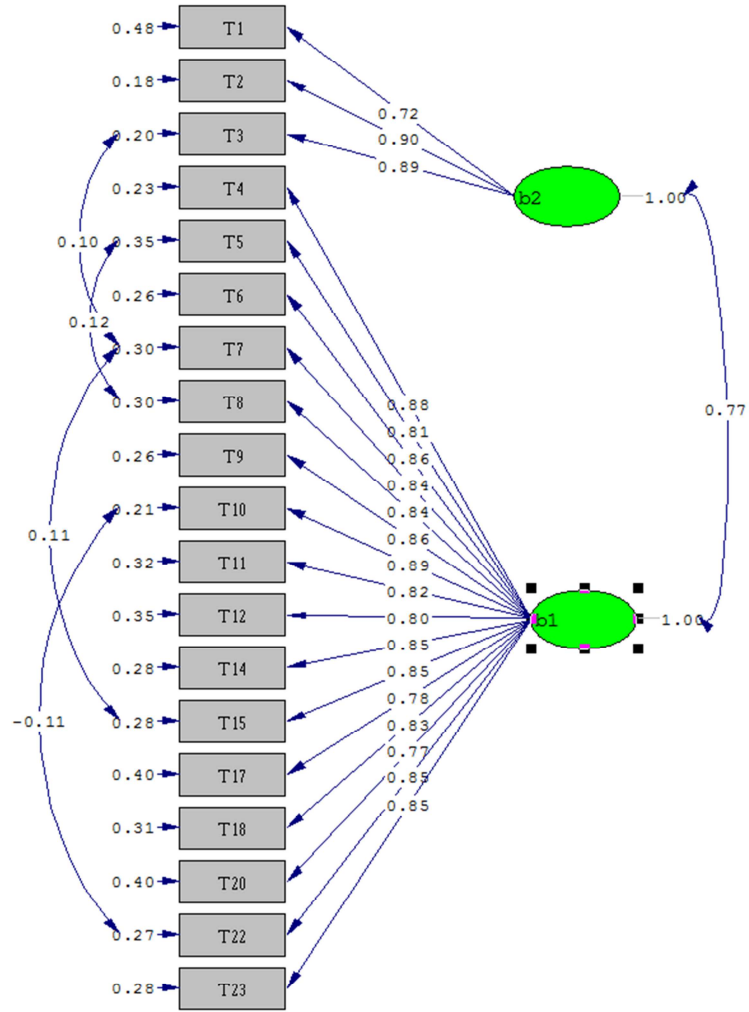
Ölçeğin iki faktörlü yapısı incelendiğinde birinci faktörde yer alan maddelerin konuşmanın anlatım ve içerik özellikleriyle yani genel konuşma yeterlilikleriyle, ikinci faktördeki üç maddenin ise konuşmanın şekil özellikleri ile ilgili olduğu görülmüştür.

267

Bu sonuçlardan hareketle ölçeğin tek bir yapıyı iki faktörde ölçecek nitelikte olduğuna karar verilmiş ve doğrulayıcı faktör analizinin iki faktörlü yapı üzerine kurulmasına karar verilmiştir.

Doğrulayıcı faktör analizine yönelik bulgular

Doğrulayıcı faktör analizinde daha önceden edinilen bilgilerden hareketle oluşturulan bir modelin eldeki veriler tarafından doğrulanıp doğrulanmadığı sınırdır. Bu analizde örtük değişkenler teorik bir yapıyı temsil ederken, gözlenen ölçümler ise bu yapının göstergeleri olarak tasarlanır (Jöreskog ve Sörbom,1993; aktaran Büyükkiz, vd. 2012). Buradan hareketle Şekil 2’de görüldüğü üzere doğrulayıcı faktör analizi, 2 örtük değişkenin 19 gözlenen değişkeni doğru bir şekilde yordayabildiğine dair bir eşitlik üzerine kurulmuştur. İki örtük değişken daha önce açıklayıcı faktör analizinde belirlenen alt boyutlardır. On dokuz gözlenen değişken ise ölçekte yer alan maddelerdir.

Chi-Square=224.52, df=147, P-value=0.00004, RMSEA=0.079

Şekil 2: Modelin Standardize Edilmiş Doğrulayıcı Faktör Analizi Çözümlemesi

Yapılan analiz sırasında, düzeltme indeksleri incelenmiş aynı faktörlerde bulunan 5 ve 8. maddelerin, 7 ve 15. maddelerin ve 10 ve 22. maddelerin hata varyansları birbiri ile ilişkilendirilmiştir.

Analizlerde RMSEA ve IFI değerleri referans alınmıştır. Analizden elde edilen değerler ölçeğin iyi bir uyum gösterdiğini ve Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlere uygulanabilir olduğunu göstermektedir [$\chi^2(147, N=86) = 224.52, p<.000, RMSEA= 0.079, S-RMR= 0.049, GFI= 0.78, AGFI= 0.72, CFI= 0.98, NNFI= 0.98, IFI=0.98$].

Elde edilen bu sonuçlar modelin veri tarafından doğrulandığını göstermektedir.

Güvenirlğe ilişkin bulgular

Likert tipi ölçeklerin güvenirlğini ölçmek için kullanılan Cronbach Alfa katsayısı, araştırmada geliştirilen “Konuşma Öz Yeterlilik Ölçeği”nin iç tutarlılığını belirlemek için hesaplanmıştır. Alfa katsayısı, ölçek içinde bulunan maddelerin iç tutarlılığının (homojenliğinin) bir ölçüsüdür. Diğer bir deyişle, alfa katsayısı ile ölçekte yer alan k tane sorunun türdeş bir yapıyı açıklamak ya da sorgulamak üzere bir bütün oluşturup oluşturmadıklarının sorgulanması konusunda bilgi elde edilir. İlgili ölçeğin katsayısı ne kadar yüksek olursa bu ölçekte bulunan maddelerin o ölçüde birbirleriyle tutarlı ve aynı özelliğin öğelerini yoklayan maddelerden oluştuğu ya da tüm maddelerin o ölçüde birlikte çalıştığı yorumu yapılabilir. “Konuşma Öz Yeterlilik Ölçeği”nin maddelerine ilişkin Cronbach Alfa katsayısı $\alpha = .974$ olarak bulunmuştur. Bu sonuç ölçeğin yüksek güvenirlğe sahip olduğunu göstermektedir (Kalaycı, 2006).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin başarılarını etkileyen faktörlerden biri de onların öz-yeterlilik düzeyleridir. Dolayısıyla Türkçe öğrenen yabancıların konuşma becerilerinde de başarılı olabilmeleri için eğitim-öğretim faaliyetleri düzenlenirken öz yeterlilik düzeylerinin dikkate alınması gerekir.

Bu çalışmada Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin konuşma öz yeterlilik inancının belirlenmesinde kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirilmiştir. Ölçek yedili Likert tipinde cevaplanan toplam 19 maddeden oluşmaktadır.

Mevcut çalışmada ortaya çıkan ölçekte yer alan maddelerin alt ve üst %27'lik gruplar için ayırt edici olup olmadığı incelenmiş, her bir maddenin ayırt edici özellikte olduğu yapılan bağımsız gruplarda iki yönlü t-testi analizi sonucunda belirlenmiştir (bütün maddeler için $p < .01$).

Çalışma sonuçları, ölçeğin yapısı ile verinin iyi bir uyum gösterdiğini ve Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlere uygulanabilir olduğunu göstermiştir [$\chi^2(147, N=86) = 224.52, p < .000, RMSEA = 0.079, S-RMR = 0.049, GFI = 0.78, AGFI = 0.72, CFI = 0.98, NNFI = 0.98, IFI = 0.98$]. Dolayısıyla ölçeğin iki faktörlü yapısının veri tarafından doğrulandığı görülmektedir. DFA analizi sonrasında veri tarafından da doğrulanan iki faktörlü yapıdaki maddeler birinci faktörde yer alan maddelerin konuşmanın anlatım ve içerik özellikleriyle yani genel konuşma yeterlilikleriyle, ikinci faktördeki üç maddenin ise konuşmanın şekil özellikleri ile ilgili olduğu görülmüştür.

Türkçe konuşma becerisine yönelik yeterliliklerdeki öz yeterliliği ölçen ölçeğin güvenirlği $\alpha = .974$ 'tür. Ölçekten elde edilecek yüksek puan, Türkçe konuşmada yüksek öz yeterlilik inancı olduğunun göstergesi olarak kabul edilmiştir.

Sonuç olarak, Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin konuşma öz yeterlilik algılarını ölçmek amacıyla geliştirilen ölçeğin geçerlilik ve güvenirlilik analizlerinden elde edilen sonuçlar, ölçeğin gerekli asgari şartları taşıdığı göstermektedir. Çalışmanın Türkçeyi ikinci dil olarak öğrenen diğer gruplar üzerinde de yapılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- ACAR, T. (2012) “Öz Yeterlilik (Self-Efficacy) Kavramı Üzerine”.
http://www.parantezegitim.net/Bilgi_Bank/Oz_yeterlilik_T.Acar_.pdf
- AKBULUT, E. (2006). “Müzik Öğretmeni Adaylarının Mesleklerine İlişkin Öz Yeterlilik İnançları”. Yüzcü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 3(2), 34-44.
- AKENGİN, H., ŞAHİN, C. T., KAYA, B., BENGİÇ, G. ve SARGIN, S. (2010). “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Bazı Genel Coğrafya Konuları ve Bunların Öğretimi İle İlgili Öz-Yeterlilik Algıları”. Marmara Coğrafya Dergisi, 21, Ocak, 78 – 97.
- AYLAR, F. ve AKSİN, A. (2011). “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öz-Yeterlilik İnanç Düzeyleri ve Problem Çözme Becerileri Üzerine Bir Araştırma (Amasya Örneği)”. Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 12, Sayı 3, Ağustos 2011, Sayfa 299-313.
- AZAR, A. (2010). “Ortaöğretim Fen Bilimleri ve Matematik Öğretmeni Adaylarının Öz Yeterlilik İnançları”. ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 6 (12), 235–252.
- BANDURA, A. (1977). “Self-efficacy: Toward a Unifying Theory of Behavioral Change”. Psychological Review, 84 (2), 191-215.
- BANDURA, A. (1997). Self-efficacy: The exercise of control. New York: W.H. Freeman and Company.

- BANDURA, A. ve LOCKE, E. A. (2003). “Negative Self-Efficacy and Goal Effects Revisited”. *Journal of Applied Psychology*. 88 (1), 87–99.
- BANDURA, A., BARBARANELLI, C., CAPRARA, G. V. ve PASTORELLI, C. (2001). “Self-Efficacy Beliefs as Shapers of Children’s Aspirations and Career Trajectories”. *Child Development*, January/February, 72 (1), 187–206.
- BANDURA, A. (2005). “Guide For Constructing Self-Efficacy Scales”. *Self-Efficacy Beliefs of Adolescents*. Information Age Publishing
- BOZDOĞAN, A. E., ve Öztürk, Ç. (2008). “Coğrafya İle İlişkili Fen Konularının Öğretimine Yönelik Öz-Yeterlilik İnanç Ölçeğinin Geliştirilmesi”. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi (EFMED)*. 2 (2), Aralık, 66-81.
- BÜYÜKİKİZ, K. (2011). *Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenenlerin Yazma Becerileri ile Öz Yeterlilik Algıları Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma*. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara.
- ÇETİN, B. (2007). *Yeni İlköğretim Programı (2005) Uygulamalarının İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Çalışma Alışkanlıkları ile Öz-Yeterliliklerine Etkisi ve Öğrencilerin Program Hakkındaki Görüşleri*. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- ÇETİN, B. (2009). “Yeni İlköğretim Programı (2005) Uygulamalarının İlköğretim 4. ve 5.Sınıf Öğrencilerinin Öz-Yeterliliklerine Etkisi”. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 1(25),130-141.
- ÇETİN, F. ve BASIM, H. N. (2010). “İzlenim Yönetimi Taktiklerinde Öz Yeterlilik Algısının Rolü”. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı: 35, Ocak-Temmuz 2010 ss.255-269.
- EKİCİ, G. (2009). “Biyoloji Öz-Yeterlilik Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması”. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 17 (1), Ocak, 111-124.
- KARASAR, N. (2003). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- ÖZERKAN, E. (2007). *Öğretmenlerin Öz-Yeterlilik Algıları ile Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Benlik Kavramları Arasındaki İlişki*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- STEFFEN, A. M., McKIBBIN, C., ZEISS, A. M., THOMPSON, D. G. ve BANDURA, A. (2002). “The Revised Scale for Caregiving Self-Efficacy: Reliability and Validity Studies”. *Journal of Gerontology: Psychological Sciences*. 57 (1), 74–86.